

Gradski muzej u Križevcima otvoren je, u spomen sedamsto - godišnjice proglašenja Križevaca gradom, 6. ožujka 1952.g. Na njegovo otvorenje čekali su Križevci prilično dugo. No njegovo osnivanje vuče dublji korijen. Tim je danon konačno dugogodišnji rad sadanjeg upravitelja Drage Zajca dočekao svoje ostvarenje. To je zapravo rezultat dugog i marljivog, a i mukotrpног rada na traženju i sakupljanju starina. Uz pomoć svih građana, a napose neumornog suradnika pokojnog dr. Brana Praunspgera i dr. Iva Pompera, kao i drugih porodica: Butković, Grdenić i ustanova: Zanatske komore, Saveza boraca, Biskupije Križevci, župe sv. Ane i župe Glogovnica, uspijelo je sabrati u samom gradu i bližoj okolini niz historijskih, etnografskih i umjetničkih predmeta, kao i bogat materijal iz NOB-a, sakupljan zaslugan Dragom Dužancem.

Zaslugom i razumjevanjem NOK-a i Gradske općine dobivene su potrebne prostorije u Domu kulture, ^{te predsjednika M. Vinjica i težnike L. Pavlović} kao i novčana pomoć, te se tako moglo prići uređenju. Kod postavljanja sudjeluju prof. Edo Kovačević i Vojnović Zdenka iz Zagreba, te Drago Zajce i Vlado Srimšek iz Križevaca. Tako su Križevci i Križevčani konačno ipak dočekali svoj vlastiti muzej.

Područje djelovanja muzeja je teritorij kotara Križevci. Izvršeno je evidenciono putovanje po čitavom kotaru, materijal se stalno sakuplja i sistematski obraduje, a fotografiraju se svi kulturno-historijski spomenici. Uz upravitelja muzeja, koji je zapravo organizator cijelokupnog rada i jedini službenik te ustanove, stalni suradnici koji rade i pomažu su prof. Štefica Cimić /historijat/, Valentin Puževski /umjetnički spomenici/ i Ivka Gudic.

Smještaj muzeja je još uvjek privremen. Muzej je smješten u tri prostorije Doma kulture, što iznosi 60 m², koje su daleko premale, da bi se u njih smjestio sav materijal što leži u spremištu muzeja, među kojim i lanjske godine otkopan Rimski nadgrobni spomenik iz drugog ili treceg stoljeća i niz etnografskog materijala. Za zbirke, koje muzej posjeduje potrebno je barem dva puta više prostorija, te je nužno pronaći zgodnije prostorije, jer je mogućnost širenja u istoj zgradi nemoguća.

U prvoj prostoriji, zapravo hodniku, iz koje se ulazi u pokrajine sebe, smještene je kamena konzola iz prve polovice XIII. stoljeća iz župne crkve u Glogovnici, fotografije i tlocrtni snimci spomenute crkve, koje je jedan od rijetkih srednjovjekovnih spomenika u Hrvatskoj iz tog doba. Tu je uza zidove smješteno razno starinsko oružje: kopla, lumbarda sa gradske bedema, puške kamenjare, sablje gradske garde, tatarska koplja sa Kalnika i dr. Od plastike nalazimo tu kamenu glavu svetice sa gradskih zidina iz XVII. sto-

lijeda, drveni kipovi svetica i svaca iz istog vremena, drveni kip Krista, te dosta crkvenih predmeta /odjeće i ceremonijalnog pribora/ iz XVII. i XVIII. stoljeća.

Lijeva, druga prostorija, namještena je pokutvom raznih stilova: renaissansni naslonjač, stolice iz stare gradske vjećnice, keramička peć s neokrakok motivima, komoda sa intarzijama. Nalazimo tu povelju kralja Bele iz 1253.g. /fotosnimak/, tlocrt križevačke tvrdje iz 1650.g., originalne dokumente Jurija Zakmardija, pečatnik grada iz 1352.g., povetju Marije Terezije. Tu su i portreti znamenitih Križevčana: filozofa i pjesnika Franje Markovića, ilirca Antuna Nemčića, osnivača Gospodarskog učilišta Mojsije Baltića od I. Saschea iz 1861.g., Protonatora Hrvatske Ivana Zakmardija od nepoznatog majstora iz XVII. stoljeća. Dakle historijski dio muzeja, dok se u trećoj sobi nalazi zbirka cehalija. Ovdje su zastupani preizvodi domaćih obrtnika: krojača, čizmara, sedlara, lončara, gumbara, pećara, opančara, medičara i dr. Uz cehovske zastave i ladjice izloženi su ovdje razni pečatnici, cehovske isprave, cehovske tablice, artikulus Marije Terezije, djetički list, te čitav regal knjiga, zapisnika, blagajničkih knjiga i drugih isprava križevačkih cehova.

Sve je to uređeno suvremeno, sve poslije oslobođenja, zalaganjem već spomenutih ljudi, a uz pomoć NCK-6 a u iznosu od 100 000 dinara i Gradske općine u iznosu od 50 000 dinara. Muzej posjeduje preko 1600 predmeta, dok ih je izloženo znaku svega 150. Ostalo je pohranjeno u spremištu. Muzej posjeduje malu stručnu biblioteku, koja broji 110 knjiga. Historijskog arhivskog materijala ima malo, jer je čitav pohranjen u Državnom arhivu u Zagrebu. Fototeka je obogaćena naročito prošle godine, tako da muzej posjeduje oko 800 snimaka historijskih i umjetničkih spomenika i etnografskih rijetkosti.

Iako je ovaj muzej novi jedan datuma, građanstvo pokazuje lijepe interese za njim, smatra ga vlastitom svojinom i znamenitišću, a što nam svjedoči i velik broj posjetioца, oko 3 000 godišnje.

Za proširenje zbirk i rada od neobične je važnosti proširenja prostorija. Ništa se još konkretno ne može tvrditi, no postoje izgledi, da se čitav muzej smjesti ili u staru kraljevsku palaču - sabornicu, ili u bivšu jevrejsku bogomolju. Započetim radom na snimanju na području kotara nastavit će se, kao i iskopavanjima kod Oreševca, Apatovca, Kalnika i groblja u Križevcima. Predviđaju se posebne prostorije za izložbu materijala NCB-e i povremene izložbe, kao i povećanje kredra, jer dok rad muzeja vodi jedna osoba, sa niz drugih zaduženja i funkcija, o svemu navedenom možemo samo razgovarati, a vidimo i znamo kakve su potrebe jedne ovakove ustanove.

Dotacija NO gradske općine za prošlu godinu iznosila je
250 000 dinara, kao što se predviđa i učuću godinu. Održano je pet predava-
nja za građanstvo, dok su o radu, kao i samom muzeju pisali dr. Grdenić,
Zajc i drugi u Vjestima muzejsko konzervatorskih radnika Hrvatske br. 3/53.,
/54., Matici iseljenika - rujan 1953., kao i u ostaloj dnevnoj štampi.

Ovaj mali muzej starodrevnih Križevaca uređen je zbilja po naj-
novijim muzejskim principima, u njega navraćaju rado građani, djaci, kao i
naučni radnici.

Dane je 1953 170.100 -
1954 210.000 -

Budget 1954 - 3.000 mil.

